

IRODALOM

DEMOGRÁFIAI FOLYÓIRATSZEMLE

POPULATION STUDIES

a Londoni Közgazdasági Főiskola Népeségkutató Bizottságának folyóirata
Vol. XIX. No. 3. (1966)

GLASS, D. V.: *Family Planning Programmes and Action in Western Europe.* (Családtervezési programok és akciók Nyugat-Európában) 221–238. p.

A születésszabályozás propagálására a legtöbb nyugat-európai országban már a múlt század 70-es, 80-as éveiben alakultak neomalthusianista szervezetek. A tulajdonképpeni születésszabályozási mozgalom — tanácsadás és megfelelő fogamzásgátló eszközök biztosításával — csak jóval később, általában az első világháború után fejlődött ki, a malthusianizmustól elkülönülve. A sok törvényes és egyéb akadály ellenére is, a második világháború után rohamosan terjedt a születésszabályozás fontosságának a felismerése és ennek nyomán a szervezett születésszabályozási mozgalom is. Néhány országban — így különösen Franciaországban, a Német Szövetségi Köztársaságban és Olaszországban — még vannak törvényes akadályok, de ezek megkerülésére is találtak módot. A többi országban is a vártnál sokkal szerényebbek a tanácsadás eredményei, mert a házaspárok legnagyobb része más forrásból meríti a fogamzásgátlásra vonatkozó ismereteit. Szerző részletes áttekintést adva a nyugat-európai országok születésszabályozási mozgalmainak kialakulásáról, szervezeteiről és tevékenységéről megállapítja, hogy különböző nemzeti mozgalmak csak a legutóbbi években kezdtek nagyobb fontosságot tulajdonítani tevékenységük értékelésének. Ennek eredményeként már a közel jövőben lényeges változás várható a születésszabályozási mozgalom szervezetében és a problémák megközelítésében.

FRIEDLANDER, D., ROSHIER, R. J.: *A Study of Internal Migration in England and Wales, Part I.: Geographical Patterns of Internal Migration 1851–1951.* (Tanulmány Anglia és Wales belső vándorlásáról, I. rész: A belső vándorlás földrajzi szerkezete, 1851–1951.) 239–279. p.

Anglia és Wales népszámlálási publikációi már 1851-től tartalmazzák az összeírtak születési hely és lakóhely szerinti adatait. Ezek a statisztikák azokat a személyeket, akiket nem a születési helyükön írtak össze, úgy tüntetnek fel, mintha egész életük folyamán csupán a születési helyükről az összeírás helyére vándoroltak volna, de nem mondanak semmit egy adott időszak vándormozgalmáról és ezért lehetetlen tanulmányozni az összefüggést pl. a sajátos vándorlási áramlatok és különböző gazdasági folyamatok között. Szerzők kísérletet tesznek arra, hogy az említett vándorlási adatokat népszámlálások közötti vándorlási áramlássá transzformálják. A tanulmány a módszert és alkalmazásának néhány eredményét ismerteti, és felvázolja az 1851–1951 közötti százéves időszak vándorlási szerkezetét.

KEYFITZ, N.: *Finite Approximations in Demography.* (Véges approximáció a demográfiában.) 281–295. p.

A stacionér vagy lassan növekvő népességek előreszámítására, a természetes szaporodás intrinszc arányának kiszámítására és egyéb demográfiai számításokra igen jó közelítést biztosító módszerek vannak. A formulák gyorsan növekvő népességekre vonatkozóan is alkalmazhatók megfelelő módosítással. Szerző — számos példával illusztrálva — bemutatja a módszert, amely gépi feldolgozásra is igen alkalmas.

RIDLEY, J. C., SHEPS, M. C.: *An Analytic Simulation Model of Human Reproduction with Demographic and Biological Components.* (Az emberi reprodukció analitikus szimulációs modellje, demográfiai és biológiai komponensekkel.) 297—310. p.

A tanulmány „Monte Carló” modellt ismertet egy női kohorsz reprodukció-történetének szimulációjára. A modell elemzi a különböző tényezők, mint pl. a halandóság, a házassági struktúra, a fogamzásgátlók használata és hatékonysága, a kívánt családnagyság, megtermékenyülési valószínűség, terhességi veszteség stb. kvantitatív hatását a reprodukciós folyamatra. A modell jelentősége részben módszertani, részben gyakorlati is, mert minden egyes tényező változásának a hatása külön-külön tanulmányozható, csakúgy, mint a különböző tényezők változásának együttes hatása. Az alkalmazás gyakorlati bemutatására az indiai nők reprodukciós folyamatának szimulációját végzik el a szerzők.

SAW SWEE-HOCK: *A Problem of Estimating a Contingency Table Arising in Demographic Analysis.* (Demográfiai analízissel kapcsolatos kontingencia tábla becslési problémája.) 311—315. p.

A Malájféld 1942 és 1945 közötti japán megszállásának éveiről nem állnak rendelkezésre a születések és halálozások adatai államok és népcsoportok (maláj, kínai, indiai) szerinti részletezésben. A tanulmány egy módszert mutat be a népcsoportok szerinti részletezés becslésére, amennyiben az államra vonatkozó összesített adatok rendelkezésre állnak. Szerző szerint a módszer általánosabb felhasználásra is alkalmas.

FREEBERNE, M.: *Changing Population Characteristics in Tibet, 1959 to 1965.* (A népességi jellemzők változása Tibetben 1959 és 1965 között.) 317—320. p.

HUNTINGTON, G. E., HOSTETLER, J. A.: *A Note on Nursing Practices in an American Isolate with a High Birth Rate.* (Megjegyzés egy magas termékenyséű amerikai izolátum szoptatási gyakorlatáról.) 321—324. p.
T. J.

POPULATION

a Francia Demográfiai Intézet folyóirata

1966. No. 2.

PIGEAUD, H., BERGUES, H., SUTTER, J.: *Attitudes devant la maternité. Une enquête à Lyon.* (Az anyasággal kapcsolatos magatartás. Egy lyoni adatfelvétel tapasztalatai.) 231—272. p.

A francia Demográfiai Intézet már több ízben hajtott végre adatfelvételt az anyasággal kapcsolatos magatartás különböző demográfiai vonatkozásainak feltárása céljából. A jelen tanulmányban elemzett adatfelvételt a Lyoni Egyetem Orvosi Fakultásának szülészeti klinikáján bonyolították le 1031 nő megkérdezése útján, akik közül 307-et terhességük alatt, 706-ot pedig gyermekük megszületése után kerestek fel. A felvétel célja a házasságkötések időpontjában kívánt gyermekszám, a jelenlegi terhesség, ill. szülés kívánt, ill. nem kívánt jellege, a jelenlegi szülés után kívánt gyermekek száma, az alkalmazott fogamzásgátló eszközök és az „ideális fogamzásgátló pirula” használatával kapcsolatos elképzelések megállapítása volt. A tanulmány a válaszokat elsősorban a megkér-

dezettek (és részben férjeik) kora, foglalkozása, utolsó gyermekük kora és élő gyermekeik száma szerinti megoszlásban vizsgálja. Egyes vonatkozásokban összehasonlítást tesz a korábbi hasonló adatfelvételek eredményeivel is.

HENRY, L.: *Perturbations de la nuptialité résultant de la guerre 1914–1918.* (Az 1914–1918-as háború zavaró hatása a házasságkötések alakulására.) 273–332. p.

A demográfusok a házasságkötések gyakoriságát hosszú ideig annak az egyszerű ténynek a figyelembevétele nélkül tanulmányozták, hogy a házasság létrejöttének egyik nélkülözhetetlen feltétele a két nem megfelelő korú képviselőinek a jelenléte. Jelen tanulmány annak a kimutatására tesz kísérletet, hogyan befolyásolta a nemek arányában az első világháború okozta eltolódás az 1881–1910. évek alatt született francia nők családi állapotának alakulását. Többek között kimutatja, hogy a hajadonok aránya elsősorban az 1896–1905. évek folyamán született nők esetében nagyobb a szokásosnál, de nem jelentősen nagyobb, ami feltehetően a háború alatti és utáni férfi bevándorlással, a háború által leginkább érintett férfi generációk magasabb házasságkötési gyakoriságával (lásd erről J. C. Chasteland—R. Pressat tanulmányát a *Population* 1962. évi 2. számában), az özvegy és elvált nők újraházasodási, és a később született női generációk házasságra lépési gyakoriságának a csökkenésével hozható összefüggésbe. A tanulmányt öt módszertani jellegű függelék egészíti ki.

HURAU, J.: *La population des Indiens de Guyane Française.* (Troisième article). (Francia-Guyana indián népessége. Harmadik cikk.) 333–356. p.

A tanulmány jelentős bibliográfiával és J. Sutter jegyzeteivel kiegészített harmadik (befejező) része Francia-Guyana jelenlegi demográfiai helyzetéről nyújt áttekintést és összefoglalja mindhárom rész főbb megállapításait.

POURCHER, G.: *Un essai d'analyse par cohorte de la mobilité géographique et professionnelle.* (A földrajzi és foglalkozási mobilitás kohorsz-módszerrel történő tanulmányozásának kísérlete.) 357–378. p.

A tanulmány bemutatja az 1886–1910. évek során született franciaországi generációk első, második stb., földrajzi mobilitásának (vándorlásának) és foglalkozás változtatásának átlagos kor éveit, e korévek, s egyben a különböző számú vándorlások és foglalkozás változások közötti időintervallumok nagyságát, egy újabb vándorlás, ill. foglalkozás változtatás valószínűségét az eddigi vándorlások, ill. foglalkozás változtatások legmagasabb sorszáma, s egyben az elért életkor függvényében stb. Szerző tehát lényegében a termékenységvizsgálatok terén használt elemzési technikának a földrajzi és foglalkozási mobilitás kohorsz-módszerrel történő vizsgálata terén való alkalmazására vállalkozott.

V. E.

THE MILBANK MEMORIAL FUND QUARTERLY

a Milbank alapítvány folyóirata

Vol. XLIV. 1966. No. 1.

DEUSCHLE, K. W., FULMER, H. S., MCNAMARA, M. J., TAPP, J. W. Jr.: *The Kentucky Experiment in Community Medicine.* (A Kentucky-i kísérlet a közegészségügy területén.) 9–22. p.

A Kentucky Orvosi Egyetemen öt év óta folyó közegészségügyi oktatás célja, hogy a hallgatók felkészüljenek az egyes közösségek és népességszámok közegészségügyi problémáinak felismerésére és megoldására. A cikk részletezi az oktatási programot, amely széleskörű gyakorlati munkát is feltételez a hallgatók részéről.

ABRAMSON, J. H.: *Emotional Disorder, Status Inconsistency and Migration.* A Health Questionnaire Survey in Jerusalem. (Érzelmi zavar, státusz-összetérhetlenség és vándorlás.) 23–48. p.

1962 — 1964 folyamán Jeruzsálem egyik túlnyomórészt bevándoroltak által lakott körzetében 970 személyre kiterjedő képviseleti felvételt hajtottak végre az érzelmi zavar, status-összeférhetetlenség és vándorlás összefüggéseinek vizsgálatára a Cornell Medical Index segítségével.

SAMUEL, T. J.: *The Development of India's Policy of Population Control.* (India népességszabályozási politikájának alakulása.) 49 — 67. p.

A népességszám gyorsütemű növekedése korlátozza a gazdasági növekedés kibontakozását, ezért az indiai kormány hivatalos politikájává tette a népesség-növekedés lelassítását. E politika elfogadása azonban csak hosszú idő után, a vezető politikusok nézeteinek megváltozása révén valósult meg. Szerző négy időszakra osztja a restriktív népesedéspolitikát bevezetéséig megtett mintegy 15 éves periódust:

1. a közömbösség időszaka (1947-ig);
2. a „semlegesség” időszaka (1947 — 1952);
3. a kísérletezés időszaka (1952 — 1961);
4. a restriktív népesedéspolitikát kezdete (1961 — 1962).

SHEPS, M. C.: *On the Person Years Concept in Epidemiology and Demography.* (A személy-év fogalom az epidemiológia és demográfia területén.)

Szerző matematikai modell segítségével tanulmányozta az „expozíció személy-évére számított előfordulási gyakorisági index” viselkedését és bemutatja a szimulációs program révén kapott pontos számításokkal, valamint közelítő formulákkal nyert eredményeket. Általában véve a homogén minta esetszámának növekedésével fordított arányban csökkennek az index hátrányai, amelyek viszont egyre inkább előtérbe kerülnek, ha a megfigyelési idő növekszik. A szórást a minta nagysággal (N) és a megfigyelési idővel (m) egyaránt fordított arányban áll. Az index eloszlása csúcsos, mégpedig jobboldali csúcs alakul ki abban az esetben, ha a kockázat nem éri el az $\frac{1}{2}$ értéket.

B. L. Á.

DEMOGRAFIE

a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Központi Állami Ellenőrzési és Statisztikai Hivatalának folyóirata
1966. No. 2.

JUREČEK, Z.: „Diferenčni p'odnost podle výsledků sčítání lidu Z. R. 1961. (I. část) (Differenciális termékenység az 1961. évi népszámlálás adatai szerint (I. rész.) 97 — 106. p.

A házasság nők termékenységét társadalmi csoportok szerint vizsgálva — legtermékenyebb rétegnek minősültek a mezőgazdaságban foglalkoztatott férjek feleségei, illetőleg az önálló mezőgazdasági foglalkozású asszonyok. Legkisebb a hivatalnok-csoporthoz tartozó nők termékenysége. A termékenységet torzító kor- és házasságtartam különbségeket kiküszöbölve nem változott meg az előző sorrend, annak ellenére, hogy a mezőgazdasághoz számított nők átlagos korösszetétele nagymértékben különbözik a standardként alkalmazott országos átlagtól. Szlovákia minden társadalmi rétegében magasabb az átlagos gyermekszám, mint Csehszlovákia és gyorsabb az átlagos gyermekszám növekedése a házasság tartamától függően, mint Csehszlovákia. Szembetűnő, hogy amíg Csehszlovákia nincs különbség a termelékenység és az egyéni gazdasági csoportba sorolt nők termékenysége között és termékenységek magasabb, mint a munkásnéké, addig Szlovákiaiban a középkorú termelékenység az asszonyok termékenysége alacsonyabb, mint a munkáscsoportba tartozóké.

ZÁPOTOCKÝ, Václav: *Výživa v domácnostech podle počtu dětí.* (Táplálkozás a háztartásokban a gyermekek száma szerint.) 107 — 116. p.

A háztartás-statisztika adatai alapján több, mint 3600 kérdőívet dolgoztak fel a háztartások élelmiszer helyzetével kapcsolatban. A háztartásokat a jöve-

delem és a gyermekszám szerint osztályozva megállapították, hogy általánosságban a lakosság élelmezési helyzete kielégítő, azonban a 600 Ké-nál alacsonyabb havi jövedelmű munkás- és foglalkoztatott-háztartásokban elégtelen a kalóriafogyasztás. Ezenkívül a fogyasztott élelmiszerek összetétele sem kielégítő minden jövedelmi csoportban. A több gyermekkel rendelkező háztartásokban feltűnő, hogy elsősorban a fehérje-, mész- és C vitamin-szükségletek kielégítése elégtelen. Egyes élelmiszerfajták és táplálékok tényleges fogyasztását a normatívák arányában fejezi ki és így megállapítja, hogy már a kétgyermekes családok táplálkozása sem kielégítő.

ZIEGENFUSS, Vladimír: *Průzkum o v̄ychově děti v národnostně smísených manželstvích.* (Gyermeknevelés a vegyesnemzetiségű családokban.) 117–122. p.

Csehszlovákia vegyesnemzetiségű tájain: Csehországban 637 és Szlovákiában 441 vegyesnemzetiségű családot kérdeztek meg a gyermek nevelésével kapcsolatban. A vizsgálat célja az volt, hogy megállapítsák a gyermek anyanyelvét. Megkülönböztettek olyan családokat, amelyekben a gyermeket mind a két szülő anyanyelvén nevelik, amelyekben csak az egyik szülő anyanyelvén nevelik és kikérdezték a szülőket, hogy milyen indokból követték az előbb ismertetett gyakorlatot. A vizsgálat során kilűnt, hogy Csehországban a cseh és magyar nemzetiségű vegyes házasságokban a gyermek anyanyelve 96%-ban cseh, Szlovákiában 27%-ban szlovák, 31%-ban mind a két szülő anyanyelvét megtanulja és 41%-ban a magyar anyanyelvet sajátítja el. Szlovákiában, ha az apa magyar volt, akkor jóval több esetben tanították meg a gyermeket a magyar anyanyelvre, mintha az anyja volt magyar.

PALLÓS, Emil – VALKOVICS, Emil: *Délka ekonomicky aktivního a inaktivního živila v Maďarsku.* (A gazdaságilag aktív és inaktív élettartam.) 123–137. p.

A *Demográfia* 1965. 1. számában megjelent tanulmány fordítása.

MURDYCH, Zdeněk: *Urbanisticko-demografické problémy centra Londýna.* (London központjának urbanisztikai-demográfiai problémái) 138–146. p.

A tanulmány Nagy-London központjának funkcionális építészeti és demográfiai struktúráját vizsgálja történeti távlatok alapján.

SAVICKÝ, Iván: *Vnitřní migrace v SSSR v roce 1963.* (Belső vándorlás a Szovjetunióban 1963. évben.) 147–152. p.

A szovjet hivatalos statisztikai adatok alapján igazolható, hogy az utóbbi 15 évben a belső vándorlás fő iránya nem a nyugat-keleti, hanem az észak-déli. A passzív vagy aktív vándorlási mérleg tájanként rendszerint a mezőgazdasági termelés fejlődésével függ össze és általában érvényesül a mezőgazdaságból az iparba való átrétegződés tendenciája. Kiemelendő még, hogy a vándorlók nagy többsége nem a klasszikus, kis népsűrűségű, úgynevezett kolonizált területekre igyekszik, hanem a fejlett, sűrűn települt tájakra és a kisnépsűrűségű tájakról vándorol el.

STRNAD, Ladislav – NOVÁKOVÁ, Helena: *K některým a zdravotním aspektům kouření.* (A dohányzás néhány szociológiai és egészségügyi vonatkozása.) 153–156. p.

Reprezentatív kiválasztás alapján szerzők a dohányzás motívumait és a dohányzással összefüggésbe hozható egészségügyi károsodást törekedtek megállapítani. Kitűnt, hogy a dohányzás megkezdésének motívumai közötti legérősebb a környezet ösztönzése és az a vélemény, hogy a dohányzás megnyugtatja az idegeket. A vizsgálat azt igazolta, hogy a vérnyomás és a dohányzás nem hozható összefüggésbe egymással. Ellenben a légzőszervi és emésztőszervi megbetegedéseknél szignifikáns összefüggést találtak a dohányzással.

D. D.

POPULATION ET FAMILLE

a belga Népszeg- és Családkutató Központ folyóirata

1965. No. 5.

TWIESELMANN, F., FRANCOIS, J., MOUREAU, P., VRYDAGH, S.: *Bilan des maladies et infirmités décélées dans les classes de milice 1953–1960 en Belgique.* (Az 1953–1960. évi katonai korosztályokban megállapított betegségek és testi fogyatékoságok mérlege.) 1–82. p.

A vizsgálat megállapította, hogy a fertőző betegségek, elsősorban a tbc és azok következményei a leggyakoribb ok a katonai szolgálat alóli mentesítésre. A második helyen a fül megbetegedései, a harmadik helyen pedig a szellemi fogyatékoságok szerepelnek.

MORSA, J.: *Fécondité, nuptialité et composition par âge.* (Termékenység, a házasságok aránya és korstruktúra.) 83–112. p.

Az 1961. évi népszámlálás adatai alapján folytatja a folyóirat 1. számában megkezdett elemzést. Az élveszületési arányszám tovább nőtt Belgiumban és a termékenység regionális különbségei csökkentek. A vallon tartományokban erősebb a házasságkötési arányszám csökkenése, mint Flandriában, mivel a harmincas évek kis termékenysége következtében a korfán az első házasságkötés éveinek megfelelő korosztályok kicsik. A háború után született nemzedékeknek a felnőtt korba érése újabb erős ingadozást okoz majd a népmozgalmi arányszámokban.

OCKERS, J.: *Onderhoudsplicht tussen ascendenten en (meerderjarige) descendenten.* (A tartási kötelezettség jogi szabályozása felmenő és lemenő rokonok között.) 113–154. p.

Ismerteti az eltartási kötelezettségre vonatkozó jogszabályokat és a rokonok tartási kötelezettségének sorrendjét.

1965. No. 6-7.

STASSART, J.: *Structure par âge et croissance économique.* (Korstruktúra és gazdasági növekedés.) 1–16. p.

Szerző megállapítja, hogy a munkaképes korú népesség aránya az össznépségen belül nem változik a termékenység csökkenése következtében, mert a kevesebb fiatalok helyett több öregkorú eltartott jut a munkaképes korúakra. A termékenység csökkenése utáni első időszakban mindenesetre megnövekedhet a munkaképes korúak aránya, de később — az öregedéssel párhuzamosan — újra csökken. Az eltartási teher szemszögéből nézve fontos kérdés, hogy a gyermekekre háruló eltartási teher megnő-e az állagos gyermekszám csökkenése következtében, és hogy a fiatalok és öregkorúak eltartási terhe milyen arányban áll egymással. Az utóbbinak kiszámításához figyelembe kell venni az összes terheket, nemcsak az állami költségvetésben jelentkező kiadásokat. Szerző kiemeli, hogy az öregedéssel párhuzamosan csökken a foglalkozási mobilitás és ez gátolja a gazdasági fejlődést.

DE RU, J. H.: *De onderhoudsplicht tussen ascendenten en descendenten in het Nederlands recht.* (A felmenő és lemenő rokonok közötti tartási kötelezettség a holland jogban.) 37–56. p.

Az újabb holland jogalkotás az eddigi gyakorlattal ellentétben megszünteti a nagyszülők és unokák közötti tartási kötelezettséget. A holland jog általában haladóbb a belga jognál a tartási kötelezettség szabályozása területén.

VAN DE WALLE, E.: *La nuptialité en Belgique de 1846 à 1930 et sa relation avec le déclin de la fécondité.* (A házasságkötési arányszámok Belgiumban 1846 és 1930 között és összefüggésük a termékenység csökkenésével.) 37–56. p.

Ansley J. Coale módszerével méri a házasság termékenységet 1866-ban, 1900-ban és 1930-ban. Ez a módszer abból áll, hogy a házasság nők népszámlálási termékenységi összehasonlítja a gyermekszámmal, amelyet akkor kellene elérni, ha a nők termékenysége azonos lenne a hutteriták termékenységiével. (A hutteriták székfoglalási termékenysége az eddig ismert legnagyobb a világon.) Megállapítja, hogy 1866-ban a belga házasság termékenysége a hutteritákénak 81,5%-a, 1900-ban 57,8%-a és 1930-ban már csupán 28,1%-a. Ugyanakkor a házasság nők aránya korcsoportonként nőtt. Ebből azt a következtetést vonja le, hogy ahogyan csökkent a termékenység a születésszabályozás elterjedése következtében, úgy gyengült a cölíbatikus népességnövekedést fékező szerepe. Megállapítja, hogy a házasság nők arányszámának növekedésében két tényező játszott közre: 1. a házasságkötési életkor csökkenése, 2. a női arányának csökkenése.

DE BIE, P.: *Le niveau de vie des ménages belges en 1961 en fonction du nombre d'enfants à charge.* (A belga háztartások életszínvonala az eltartott gyermekek számának függvényében 1961-ben.) 57—100. p.

A belga Statisztikai Hivatal 1961. évi családi költségvetési vizsgálata alapján elemzi a családok életszínvonalát és kiadásainak megoszlását a gyermekek számának függvényében. Megállapítja, hogy a gyermekek számának növekedésével párhuzamosan süllyed a családok életszínvonala, bár a családi pótlékok rendszere bizonyos fokig javítja a több gyermekes családok helyzetét. Az egyes kiadási tételek közül elsősorban a lakásköltségeknél jelentkezik többletkiadás, viszont az élelmiszer- és ruházati kiadásoknál kisebb a különbség.

CLIQUE, R.: *Sociale mobiliteit en antropologische structuurwijziging van de bevolking.* (A társadalmi mobilitás és a népesség antropológiai struktúrájának módosulásai.) 101—210. p.

Szerző megállapítja, hogy a legtöbb antropológiai jellemző és a társadalmi mobilitás között összefüggés mutatkozik. Feltételezi, hogy a társadalmi rétegek közötti antropológiai különbségek nagy részét a környezet okozza — de feltehető, hogy genetikai tényezők is szerepet játszanak. A mobilitás hatására viszonylag nagyobb mértékben genetikaiakká válnak ezek a különbségek és egyre kevésbé lehet őket a környezet javításával kiküszöbölni. Ezért a differenciális termékenység jelentősége antropológiai szempontból nagyobbá válik.

DOOGHE, G.: *Gedifferentieerd sterftebeeld: Toepassing U. Yule-methode.* (A differenciális halandóság: U. Yule módszerének alkalmazása.) 211—232. p.

A népesség korstruktúrája befolyásolja a nyers halálozási arányszámot. Hatását a standardizálás módszerével szokták kiküszöbölni. Szerző itt egy másik módszert használt: a korszpecifikus halandósági arányszámok átlagát számítja ki Belgium megyéi számára. Ebből von le következtetéseket a halandóság regionális különbségeire vonatkozóan. Ezek közül a legjelentősebb, hogy a flamand területeken a halandóság kedvezőbb, mint a vallón területeken.

A. R.

DEMOGRAPHY

Az Amerikai Népességi Társaság folyóirata
1965. Vol. 2 1-186. p.¹

MAJEED KHAN, A.—CHOLDIN, Harvey M.: *New Family Planners in Rural East Pakistan.* (Új „családtervezők” Kelet-Pakisztán falvaiban.) 1—7. p.

A kelet-pakisztáni termékenység és családtervezés ismeretlen tényeiről három vizsgálat is igyekszik képet adni. A közölt eredmények a comillai Falu-Fejlesztési Akadémia öt falura kiterjedő kutatásaiból (Comilla Pilot Project

¹ A *Demography* 2. számának terjedelme 639 oldal, ismertetését a *Demográfia* 4. számában folytatjuk.

in Family Planning) származnak. A tanulmány azt vázolja, hogy megfelelő felvilágosítás és olcsó fogamzásgátló eszközök (condom és habzó tabletták, tucattja 0,025 és 0,038 dollárnak megfelelő összegért) rendelkezésre bocsátása után a falusi népesség mely rétegei próbálták ki vagy fogadták el a születésszabályozás módszereit. (Az alkalmazott fogamzásgátlók mellett egyébként 5597,5 használati hónap alatt a terhességi arány 100 évre számítva 10,3 volt.) A vizsgálat eredményei arra mutatnak, hogy a születésszabályozás bevezetésére elsősorban az iskolázott, gazdaságilag jobb helyzetben levő, többgyermekes anyák készek, míg a legszegényebb és legkevésbé iskolázott rétegek csak ezek után veszik át a módszereket. Legkevésbé a különösen tehetősek élnek a születésszabályozás lehetőségével.

POWELL, Barbara A. — PRITZKER, Leon: *Effects of Variation in Field Personnel on Census Results*. (Az összeíró személyzet változásának hatásai a népszámlálási eredményekre.) 8—32. p.

A tanulmány részben módszertani jellegű: a válaszolási variabilitásra vonatkozó terminológiát és fogalmakat tárgyalja, részben az Egyesült Államok 1960. évi népszámlálásával kapcsolatos vizsgálatok gyakorlati elemzését adja az 1960. évi RVS vizsgálat (Response Variance Study) alapján, eredményeiket az 1950. évi népszámlálás EVS anyagával (Enumerator Variance Study) hasonlítva össze. A tanulmányt függelékként matematikai alátámasztás, az 1960-as népszámlálás és az RVS vizsgálatok rövid ismertetése egészíti ki.

REQUENA B., Mariano: *Social and Economic Correlates of Induced Abortion in Santiago, Chile*. (A művi vetélés társadalmi és gazdasági vonatkozásai a chilei Santiagóban.) 33—49. p.

Chilében minden harmadik-negyedik terhesség végződik művi megszűréssel. A tanulmány a chilei fővárosban 1962 óta megindult kutatások egy próba felvétele alapján az abortuszok és a különböző társadalmi-gazdasági tényezők összefüggéseit tárgyalja. A vizsgálat 580 nő 2617 terhességét figyelte meg a nő kora, családi állapota, iskolai végzettsége, gazdasági aktivitása, a partner kor-különbsége, foglalkozása, a házasság tartama, a nő vallásossága, megelőző terhességeinek száma, családi jövedelmük stb. szerint. A terhességek 11,3%-a végződött spontán, 23,2%-a művi abortusszal, s ez utóbbiak bekövetkezésének gyakoriságát egyes tényezőktől (családi állapot, iskolázottság, a nemi kapcsolatok gyakorisága) függetlennek találták, másokkal viszont összefüggést állapítottak meg (foglalkozás, vallásosság, korábbi lakóhely, társadalmi-gazdasági helyzet stb.).

GRABILL, Wilson H. — CHO, Lee Jay: *Methodology for the Measurement of Current Fertility from Population Data on Young Children*. (A folyamatos termékenység mérésének módszertana a kisgyermekekre vonatkozó népességi adatok alapján.) 50—73. p.

Sok országban ma még nem állnak rendelkezésre vagy megbízhatatlannak a népmozgalmi statisztikai adatok, de vannak népszámlálások, amelyek alapján becsülni lehet a nők életkor szerinti termékenységet. Szerzők két ilyen módszer lehetőségeit vizsgálják; a termékenység becsülését, egyfelől a népesség nem és kor szerint részletezett adatai, másfelől a nők saját öt éven aluli gyermekeinek száma segítségével. A módszerek keretében ismertetik a Sprague-formula felhasználását és a Bogue-Palmore-féle módszert is.

ROBERTS, Beryl J. — YAUKEY, David — GRIFFITHS, William — CLARK, Elizabeth W. — SHAFIULLAH, A. B. M. — HUQ, Raiunnessa: *Family Planning Survey in Dacca, East Pakistan*. (Családtervezési vizsgálat a kelet-pakisztáni Daccában.) 74—96. p.

A daccai családfejlődési tanulmány (The Dacca Family Growth Study) programjának keretében 1963 első negyedében egy 547 városi házasságra kiterjedő családtervezési vizsgálatot folytattak le. A vizsgálat egyik jellemzője az volt, hogy mind a férjet, mind a feleséget kikérdezték, ami érdekes összehasonlításokra adott alkalmat. A cikk számol ad a vizsgálat előkészítéséről, a vizs-

gált házasságok jellemzőiről, termékenységről, a születésszabályozás módjainak ismeretéről és használatáról, a további gyermekek kívánásáról és a kívánt gyermekszámról, valamint a családtervezéssel kapcsolatos jövőbeni álláspontokról.

Rural Fertility in Chile: Results of a Pretest. La Fecundidad Rural en Latinoamérica: Una Encuesta Experimental Para Medir Actitudes, Conocimiento y Comportamiento. (A falusi termékenység Chilében, egy előzetes vizsgálat eredményei.) U. N. CELADE — UNIVERSIDAD DE CHILE. 97—114. p.

A vizsgálat a chilei Santiago mellett fekvő Colina várost körülvevő mezőgazdasági terület népességéből vett mintát, amely 71 nő adatait foglalja magába. A nőknek a termékenység szabályozására vonatkozó ismeretei elég korlátozottak voltak, de jelentékeny részük ért el már bizonyos eredményeket a születésszabályozás területén, a kevésbé hatékony módszerek használatával is. Más hatékony módszerek híján a nők az abortuszt is szívesen vennék igénybe, ha megengedett lenne. A vizsgálat viszonylag könnyen végrehajtható volt, s szerzők ezért is ajánlják, hogy egész Latin-Amerikában hajtsanak végre hasonló felvételeket.

SPIEGELMAN, Mortimer: Mortality Trends for Causes of Death in Countries of Low Mortality. (Halálokok halandósági trendjei alacsony halandóságú országokban.) 115—125. p.

A cikk az összhalandóság alakulásán belül a cardiovascularis betegségek, a rosszindulatú daganatok, a diabetes mellitus, a gümőkór, az influenza és a tüdőgyulladás, az májcirrhosis, az öngyilkosságok, a közlekedési és egyéb balesetek halandóságának trendjeit vizsgálja a nyugat-európai és az angolul beszélő országokban, az 1950—1953, 1954—1957 és 1958—1961 időszakok adatai alapján.

SCHNORE, Leo F.: Social Class Segregation among Nonwhites in Metropolitan Centres. (Társadalmi osztály-elkülönülés a nem fehérek között a nagyvárosi központokban.) 126—133. p.

Szerző sajátos módon mutatja ki, az Egyesült Államok nagyvárosaiban lakó nem fehér lakosság osztály-elkülönülését. Azt vizsgálta, hogy a nagyvárosok üzleti központjától különböző távolságra lakó nem fehérek között mennyi a 7000 vagy annál több dolláros családi jövedelemmel rendelkező, főiskolai végzettségű és szellemi foglalkozású, s ezen ismérvek szerint jellemző különbségeket talált.

TARVER, James D. — GURLEY, William R.: A Stochastic Analysis of Geographic Mobility and Population Projections of the Census Divisions in the United States. (A földrajzi mozgékonyosság sztohasztikus elemzése, és a népszámlálási körzetek népességének előrebecslése az Egyesült Államokban.) 134—139. p.

Szerzők a Markov-folyamatok felhasználásával elemzik az Egyesült Államok belső vándormozgalmát, s a vándorlási valószínűségek figyelembevételével matrix-technikával számítják előre a 9 népszámlálási körzet népességét.

EL-BADRY, M. A.: Trends in the Components of Population Growth in the Arab Countries of the Middle East: A Survey of Present Information. (A népességfejlődés összetevőinek irányzatai a közép-keleti arab országokban: a jelenlegi információk áttekintése.) 140—186. p.

A tanulmány nemcsak az arab országokra vonatkozó demográfiai forrásokat veszi számba, hanem kimerítően ismerteti az országok népesedési helyzetét is. A legrészletesebb ismertetést szerző az Egyesült Arab Köztársaságról adja. Vázolja a népesség megoszlását, ismerteti a népszámlálási és népmozgalmi adatforrásokat. A legrészletesebben a termékenység kérdéseivel foglalkozik, de behatóan tárgyalja az egyiptomi halandóságot, a vándormozgalmakat, a népességnövekedés és a gazdasági fejlődés összefüggéseit is. Hasonló módon ismerteti a továbbiakban a rendelkezésre álló információktól függő részletességgel Jordánia, Szíria, Libanon, Irak és Kuvaik népesedési viszonyait.

A. Gy.

KÖNYVEK

Dr. ACSÁDI GYÖRGY — Dr. KLINGER ANDRÁS: Magyarország népesedése a két világháború között. Szerkesztette: Dr. SZABADY EGON, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1965. 329 p.

A munka bevezetője szerint a kiadvány „elsősorban adatgyűjtemény, amely pótolni kívánja a régi adatközlések hiányait”. Ez a célkitűzés önmagában is fontos feladatot jelez. Aki azonban a megjelent könyvet tanulmányozza, arra a következtetésre jut, hogy a szerkesztő és a szerzők meghatározása túlzottan szerény; a mű eredményei jóval meghaladják a megjelölt kereteket. Szerzők nemcsak adatszerűen írják le a népesedés folyamatát, hanem sokrétűen elemzik is a feltárt adatokat, sőt igen sok eddig nem ismert összefüggésre is rámutatnak.

A munka az említett „Bevezetéssel” indul, amely főként a vállalt feladatot foglalja össze. Ezt követően „A népesedés a két világháború között” c. részben találjuk a feldolgozott korszakra vonatkozó főbb demográfiai megállapításokat: a táblázatok átfogó elemzését és az azokból levonható következtetéseket, valamint a mutatkozó problémák felvázolását. A „Népmozgalmi statisztikai fogalmak és módszerek” című fejezetben szerzők azokat a technikai és módszertani kérdéseket fejtegetik, amelyek a táblázatok összeállításánál felmerültek, és amelyek ismerete az eredményes felhasználáshoz nélkülözhetetlenül szükséges. Ennek keretében bemutatják az egyes táblák mélyebb analízisének alkalmazott szempontokat is. Ugyanitt közlik a témakör megismeréséhez felhasználható legfontosabb irodalmat.

A kiadvány túlnyomó részét: — a konkrét népesedési adatokat — a táblázatok adják (77—329. old.). Ezeknek áttekintése a következő:

1. Népeség, népmozgalom. (19 tábla.) Itt megtaláljuk a népesség számának alakulását a legfontosabb demográfiai szempontok szerint csoportosítva.

2. Házasságkötés, válás. (27 tábla.) Áttekintést kapunk a házasságok mérlegére, a házasságkötések alakulására, a házastársak kora, családi állapota, társadalmi rétege szerint. Megismerjük a válások alakulását is, megint különböző szempontok szerint csoportosítva.

3. Születés, termékenység. (27 tábla.) Tartalmazza a születések alakulását különböző szempontok szerint. Ezen belül az éves születések vizsgálatát, a többes születések helyzetét, az éves születések területi alakulását stb.

4. Halálozás. (11 tábla.) Hozzáférhetővé teszik a halálozások számának alakulását különböző szempontok szerint, beleértve többek között a társadalmi réteg és a keresőképeség szerinti csoportosítást, továbbá a halandóság alakulását területi egységek szerint 1000 lakosra számítva.

5. Halálokok. (7 tábla.) Áttekintést adnak a halálozások okaira. Az adatokat nemzetközi csoportosításban is megadják és átszámítják 10 000 lakosra. Külön tartalmazza többek között a gumókórban meghaltak számának alakulását társadalmi rétegek szerint.

6. Csecsemőhalálozás. (13 tábla.) Összefoglalják a csecsemőhalandóság alakulását, a születések és csecsemőhalálozások mérlegét. Többek között mutatják a csecsemőhalálozások alakulásának területi bontását 1000 éveszülöttre átszámítva és koreszortok szerint.

7. Vándorlás, szaporodás. (12 tábla.) Kimutatják a természetes szaporodás adatait, továbbá a ki-, illetve visszavándorlók számát is különböző bontásban. Így többek között a kivándoroltak nem és család szerinti megoszlását, továbbá az anyanyelv szerinti és a kivándorlás iránya szerinti megkülönböztetést stb.

A kötetnek az összeállított forrásanyag szempontjából igen nagy a jelentősége. Akkor is komoly elismerés illetné a szerzőket, ha önmagában csak ezt a feladatot oldották volna meg. A Statisztikai Közlemények népmozgalmi kötetének sorozata ugyanis 1932-ben abbamaradt és a részletesebb népmozgalmi adatok átfogó közlése 1955-ig szünetelt. A kiadvány ennek folytán nemcsak a magyar demográfia, de ezen túlmenően a magyar társadalomtudományok, főképpen a magyar történettudomány szempontjából is hasznos funkciót tölt be: az eddig csak töredékeiben és főként nem egységesen publikált adatokat a

kötet tudományosan összefoglalva hozta nyilvánosságra. Jogosan írta a kötet értékelésével kapcsolatban az egyik szakkritikus, hogy ez a könyv „hézagpótló” jellegű. A kötet értékét — használhatóságát — különösen emeli, hogy a szerzők az eredeti gyűjteményeknél használt csoportosításokat a lehetőség keretein belül törekedtek korszerűen átcsoportosítani és az így vállalt feladatot sikeresen meg is oldották. Többek között a mai társadalomtudományi elemzés szempontjainak megfelelő foglalkozási-csoportokat alkalmaztak és azt is lehetővé tették, hogy a régebbi adatok az időközi területi igazgatási változások ellenére a mai beosztás szerint adódó adatokkal is összehasonlíthatók legyenek.

A kiadvány további érdeme, hogy az elemzéshez szükséges összehasonlításoknál szerzők nemcsak hazai adatokkal dolgoznak, hanem nemzetközi összehasonlítást nyújtanak.

Általában meg kell állapítani, hogy a könyv lehetőséget nyújt a már megkezdett — és legfontosabb szempontjaiban már ki is dolgozott — elemzések továbbfolytatásához.

A rendelkezésemre álló korlátozott hely nem engedi meg, hogy az anyagot részletesebben ismertessem, csupán annyit említek meg, hogy a kötetből az is kitűnik, hogy népszaporodásunk csökkenő üteme nem újabb — elszigetelten — keletkezett folyamat, hanem folytatása annak a régebbi tendenciának, amely már a kapitalizmus korszakában megindult. Ugyanezt a tételt igazolják az adatok a női termékenységi és a házasságkötési korok eltolódásával kapcsolatban is: a korai és rövid ideig tartó gyermekszülési periódus nem a második világ-háborút követő korszak különleges jellemzője.

Szerzők eredményesen törekedtek a tárgyalt korszakot általános és speciális demográfiai jelenségekhez is kapcsolva olyan periódusokra bontani, amelyek feltétlenül kapcsolatba hozhatók a gazdasági-politikai történésekkel, — önmagukban is mutatják tehát, hogy a népességi jelenségek és a többi társadalmi-gazdasági történés között törvényszerű kapcsolatok és kölcsönhatások állnak fenn.

1. Szerzők megállapítása szerint a népesedésnek az 1920—1945 közötti korszaka a népesedési trendek együttes figyelembevétele alapján legalább három jellegzetesen elkülöníthető időszakra osztható:

- a) a háborút közvetlenül követő időszak (1919—1923/24);
- b) a reprodukciós irányzat ingadozásának és korszakváltozásának időszaka (1924—1935);
- c) a reprodukció újabb háborús krízisbe futó stabilizálódásának időszaka (1936—1945);

2. A későbbiekben külön vizsgálják a születések alakulásának adatait és ennek alapján e vonatkozásban (a termékenységet illetően) négy időszakot különböztetnek meg:

- a) az első világháború utáni négy év (1919—1923), amikor jelentős születési többlet áll elő;
- b) az ezt követő néhány év (1924—1930), amikor a születések száma lépcsőzetesen csökkent, majd bizonyos mértékig stagnált;
- c) az újabb igen erősen csökkenő tendenciát tükröző évek (1931—1936), amelyek nyilván a világgazdasági válság hatását is mutatják; és végül
- d) az újabb stabilizálódás időszaka (1937—1944), amikor a születési mozgalom megint stagnál, sőt a háborús konjunktúra hatására kissé mértékben növekszik.

Nyilván még további vizsgálatok szükségesek ahhoz, hogy e különböző periódusok határait véglegesen megállapíthassuk, hogy az egyes korszakok legfontosabb jellemzőit félreérthetetlenül kiemeljük. Azt azonban semmiképpen sem lehet elvitatni, hogy szerzők e téren helyes irányt mutattak. Ez úton is igazolták, hogy a demográfusok előtt milyen lehetőségek vannak nemcsak a többi társadalomtudomány megsegítésében, hanem a mai népességgazdasági elvek kidolgozásában is. A munka ebből a szempontból is figyelemre méltó.

Ami a kritikai megjegyzéseket illeti: az első inkább kívánság: szükségesnek tartanám az anyag feldolgozásának folytatását. Szívesen látnám a nemzetközi összehasonlítás további bővítését is.

A munka foglalkozik a második világháború emberveszteségének kérdésével (38. p.). Azt állapítja meg, hogy 1944-ben az anyakönyvezett polgári halálozások száma meghaladja a 165 000-et. Igaz: később visszautal arra, hogy az 1945-ben anyakönyvezett halálozások száma zömében még az 1944. évet terhel, itt azonban nem ad további részletezést. A második világháború teljes emberveszteségét a munka a jelenlegi országterület népességére vonatkozóan 420 000-re becsüli olyan bontásban, hogy ebből 135 000 a katona halott és 285 000 a polgári személy, amely utóbbiak közül 240 000 jut a deportálásokra és 45 000 a harcokra, bombázásokra. Nézetem szerint ezzel összefüggésben indokolt lenne további kutatásokat végezni. Tisztában vagyok azzal, hogy ez rendkívül nehéz és bonyolult feladat, de a könyv ismertetése kapcsán mégis meg kellett tennem ezt a megjegyzést.

Rendkívül érdekes a vándorlási adatok összehasonlítása és elemzése is. Ezzel kapcsolatban van azonban egy észrevételem. A könyv 54. oldalán azt állapítja meg, hogy a tengerentúli kivándorlás csúcspontját 1929-ben érte el, és 1930 után szinte elhanyagolhatóvá lett. Ezzel kapcsolatban indokolt lenne azt is megvizsgálni, hogy vajon ez a csökkenés nem az ez irányú korlátozó rendelkezések hatására következett-e be?

Jogászai érzékenységetem sérti két — a lényeget nézve valójában jelentéktelen — sajtóhiba:

a) Az 59. oldalon szerzők a házasságkötéssel kapcsolatban a 20 000/1906. I. M. számú utasításra hivatkoznak. Ez a jogforrás valójában rendelet. A szabályt azonban nem ez a jogforrás állapította meg, hanem a házassági jogról szóló: 1894: XXXI. tc. 39. §-a.

b) A 60. oldalon szerzők a kivándorlás definíciójával összefüggésben az „1900:II. tc.”-re utalnak. A szóban forgó jogszabály helyesen az 1909:II. tc.

E megjegyzések a mű értékehez képest jelentéktelenek, s nem érintik a munka egészének megítélését. A könyv nemcsak hasznos munka, hanem jelentős mértékben gazdagítja a hazai demográfiai irodalmat. Jelentőségét fokozza, hogy — tudásom szerint — a nemzetközi szocialista irodalomban is alig történt meg ennek a korszaknak ilyen jellegű részletes feldolgozása.

Dr. Beér János

World Population: Challenge to Development. (A világ népessége: felszólítás a fejlesztésre.) United Nations. E/CONF. 41/1. U. N. Publication. Sales No.: 66. XIII. 4. New York, 1966. 48 p.

Az anyagot az Egyesült Nemzetek felkérésére T. E. Smith állította össze, s a Népességi Bizottság vizsgálta felül. A kiadvány kilenc fejezetben tömören foglalja össze az 1965. évi belgrádi Népesedési Világkonferencia főbb eredményeit és tapasztalatait.

Az első fejezet a konferencia kérdéskörét meghatározó jelenségre, a világ népesedésének múltjára, jelenére és jövő fejlődésére vonatkozó anyagokat tekintti át, beleértve a népesség-előreszámítások kérdéskörét. A Világkonferencia vezérmotívuma ugyanis kimondatlanul is a demográfia jelenlegi fő kérdése: a népességfejlődés és a gazdasági fejlődés kapcsolata volt. Ennek megfelelően a következő három fejezet a közvetlenül az e témakörhöz tartozó anyagok eredményeit summázza. Így az élelmiszer-ellátás és a természeti erőforrások problémáját, a társadalmi és gazdasági fejlődés demográfiai szempontjait, s végül a demográfia területi vonatkozású kérdéseit. A társadalmi-gazdasági fejlődés demográfiai aspektusai közül az összeállítás azokat tárgyalja, amelyek az oktatással és képzéssel, a munkaerő-tartalékkal, a foglalkoztatottsággal, a megtakarításokkal, a beruházásokkal, az iparosítással és általában a gazdasági fejlődéssel kapcsolatosak. A demográfia területi vonatkozásait három összefüggő kérdéskör — belföldi vándorlás, városodás, lakáskérdés — reprezentálja.

A kiadvány ötödik és hatodik fejezete a népesedés két alapvető tényezője — a termékenység és a halandóság — köré csoportosuló ülések problematikáját vázolja; külön elemzve egyfelől az alacsony és magas termékenyséű országokban szerzett tapasztalatokat, az országokon belüli termékenységi különbségeket, s a családtervezés és születésszabályozás kérdéseit, másfelől a fejlett és fejlődő országok halandóságát, a morbiditást és az öregedés problémáját..

Az anyagot a nemzetközi vándorlásokkal, továbbá a demográfiai kutatás és oktatás fejlődésével foglalkozó megjegyzések egészítik ki, a konferencián tárgyalt technikai kérdésekkel a kiadvány általában nem foglalkozik.

A konferencia hatalmas anyagát ilyen röviden és olvasható formában összefoglalni igen nehéz feladat. Az előadások és a viták a tárgykör, a szakmai színvonal és az ideológiai szemlélet szempontjából egyaránt nagyon heterogén anyagot tartalmaztak. Az ezer résztvevős, tíznapos megbeszélés-sorozatból lesűrítendő lényeges tapasztalatok terén a különböző megfigyelők véleményei nyilvánvalóan eltérhetnek egymástól. Így a kiadvánnyal szemben is joggal lehetne emelni kifogásokat, s ki lehetne mutatni számos lényeges és fontos megállapítás hiányát is. Ezzel szemben azonban inkább azt kell kiemelni, hogy a könyvecske a konferencia anyagának alapos ismeretében, tárgyilagosságra törekedve, tömören és élvezetes formában tájékoztat nemcsak a konferencia anyagáról, hanem általában a világ legfontosabb népesedési kérdéseivel kapcsolatos tényezőkről és nézetekről. S ez nem kevés, mert az egész írást a címben is kifejezésre jutó optimista szellem hatja át: a témakör felhívás a demográfusok, a szakemberek, az országok számára, nemes versenyre a népesedés, az emberiség fejlődése kérdéseinek megoldásában.

A. Gyl.

A Népeségtudományi Kutató Csoport közleményei:

A Népeségtudományi Kutató Csoport közleményei sorozatban eddig az alábbi kötetek jelentek meg.

1. Magyarország megyénkénti népeségének várható alakulása 1960. I. 1 — 1980. I. között. 1963/1
2. A nyugdíjasok helyzete. 1963/1
3. A korbevállás megbízhatóságának vizsgálatai az 1960. évi népszámláláskor. 1964/1
4. Magyarország népeségének demográfiai jellemzői régióként. 1965/1
5. A válások okai. 1965/2
6. A budapesti nyugdíjasok helyzete és problémái. 1965/3
7. A lársadalmi átrétegződés és demográfiai hatásai.
- I. Budapesten és a városokban. 1965/4
8. A népesség foglalkozásának változása 1960 — 1963 között. 1965/5
9. Vizsgálatok a népesség területi eloszlásának alakulásáról Magyarországon 1900 — 1960. 1966/1
10. Lakásdemográfiai adatok. 1966/2

A jövőben megjelenő köteteket a *Demográfia* folyamatosan ismereti.

INDEX 25.191

D E M O G R Á F I A

Megjelenik negyedévenként

Felelős szerkesztő: dr. Szabady Egon

Szerkesztőség: Budapest, KSH Népeségtudományi Kutató Csoport, V., Veres Pálné u. 10.
Telefon: 380—121

Kiadóhivatal: Budapest II. Keleti Károly utca 18/b. Telefon: 358—530

Kiadásért felel a Statisztikai Kiadó Vállalat igazgatója

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest V. József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj fél évre 32,—, egész évre 64,— Ft
Csekkszámlasszám: egyéni 61 272, közületi 61 066 (vagy átutalás a MNB 8. sz. folyószámlájára)

66.2821 Athenaeum Nyomda, Budapest. Felelős vezető: Soproni Béla igazgató